

RAQAMLI IQTISODIYOTDA YANGI DAROMAD MANBALARI

Izzatulloev Jahongir

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi izzatulloevjahongir@gmail.com

Boypo'latov Jasurbek

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi boypolatovjasurbek@gmail.com

Annotatsiya: *Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi XXI asr iqtisodiyotini tubdan o'zgartirmoqda. Internet, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar (big data) imkoniyatlari iqtisodiy faoliyatni tezkor, samarali va innovatsion yo'nalishga yo'naltirmoqda. Maqolada raqamli iqtisodiyotning mohiyati, uning asosiy yo'nalishlari va yangi daromad manbalarining shakllanish jarayoni tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *raqamli iqtisodiyot, elektron tijorat, raqamli texnologiyalar, daromad manbalari, blokcheyn, sun'iy intellekt, innovatsiya.*

KIRISH

So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar butun dunyo iqtisodiyotini tubdan o'zgartirmoqda. Internet, mobil ilovalar, sun'iy intellekt va blokcheyn kabi innovatsion yechimlar iqtisodiy jarayonlarni tezlashtirib, ularni yanada samarali va shaffof qilish imkonini berdi. Raqamli iqtisodiyot faqat texnologik yangilik emas, balki yangi daromad manbalarini yaratish va ish o'rinlarini kengaytirishning samarali mexanizmidir.

So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar butun dunyo iqtisodiyotini tubdan o'zgartirmoqda. Internet, mobil ilovalar, sun'iy intellekt va blokcheyn kabi innovatsion yechimlar iqtisodiy jarayonlarni tezlashtirib, ularni yanada samarali va shaffof qilish imkonini berdi.

Raqamli iqtisodiyot faqat texnologik yangilik emas, balki yangi daromad manbalarini yaratish va ish o'rinlarini kengaytirishning samarali mexanizmidir. O'zbekiston ham global raqamli inqilobdan chetda qolmay, "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi orqali elektron hukumat tizimi, elektron tijorat, frilans platformalari va boshqa innovatsion loyihalarni joriy etmoqda.

Shu bois, raqamli iqtisodiyot va uning yangi daromad manbalarini o'rganish bugungi kunda dolzarb masala hisoblanadi. Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyotning mohiyati, asosiy yo'nalishlari va unda yuzaga kelayotgan yangi daromad manbalari tahlil qilinadi. Shuningdek, O'zbekiston sharoitida amaliy natijalar va davlat tomonidan amalga oshirilayotgan islohotlar ham ko'rib chiqiladi, bu esa mamlakat iqtisodiy rivojlanishining yangi bosqichlarini aniqlashga yordam beradi. Raqamli iqtisodiyot — bu iqtisodiy faoliyatning barcha sohalarida axborot va raqamli texnologiyalarni samarali qo'llash tizimi. U ishlab chiqarish, xizmat ko'rsatish, moliya va savdo jarayonlarini tezlashtirish, shaffofligini oshirish va xarajatlarni kamaytirish imkonini beradi.

Raqamli iqtisodiyotning eng muhim xususiyati — ma'lumotlar bilan ishlashning innovatsion shakllari, masalan, katta ma'lumotlar (Big Data), sun'iy intellekt va blokcheyn

orqali iqtisodiy jarayonlarni avtomatlashtirish O'zbekiston sharoitida raqamli iqtisodiyot davlat boshqaruvi, bank tizimi, ta'lim, sog'liqni saqlash va transport kabi sohalarda jadal rivojlanmoqda. Masalan, elektron hukumat tizimi aholiga davlat xizmatlarini tez va oson olish imkonini beradi, bu esa iqtisodiyotning samaradorligini oshiradi.

Yangi daromad manbalari

1. Elektron savdo platformalari orqali biznes va startaplar yangi daromad manbalarini yaratmoqda. Masalan, Uzum Market yoki Asaxiy kabi saytlar orqali mahsulotlarni internet orqali sotish imkoniyati kichik va o'rta biznesni rivojlantirishga xizmat qiladi. Shuningdek, onlayn tovarlar va xizmatlar global bozorga chiqish imkonini beradi.

2. Raqamli content iqtisodiyoti. YouTube, TikTok va Instagram kabi platformalarda kontent yaratish nafaqat ijodiy, balki iqtisodiy faoliyatga aylangan. Mualliflar reklama, homiylik va hamkorlik orqali daromad olishadi. Bu yoshlar va ijtimoiy faol fuqarolar uchun yangi daromad manbalarini yaratadi.

3. Frilans (masofaviy ish) imkoniyatlari O'zbekiston mutaxassislariga xalqaro mehnat bozoriga chiqish imkonini beradi. Masalan, dasturchilar, dizaynerlar, tarjimonlar va boshqa mutaxassislar Upwork, Fiverr kabi platformalarda o'z xizmatlarini taklif qilib daromad olmoqda. Bu esa ichki bozorda ish o'rinlarini kengaytirishga yordam beradi.

4. Kriptovalyutalar va blokcheyn texnologiyalari moliyaviy sohada yangi daromad manbalarini yaratmoqda. Masalan, Bitcoin yoki Ethereum bilan tranzaksiyalar qilish orqali xalqaro bozorga chiqish va mablag'ni tezkor uzatish mumkin. Blokcheyn texnologiyasi esa ma'lumotlarning xavfsiz va shaffof saqlanishini ta'minlaydi.

5. Sun'iy intellekt yordamida ishlab chiqilgan dasturlar, chat-botlar, ma'lumot tahlili tizimlari va avtomatlashtirilgan xizmatlar biznes jarayonlarini optimallashtiradi. Bu esa ish samaradorligini oshiradi va yangi iqtisodiy imkoniyatlar yaratadi.

Jadval : Raqamli iqtisodiyotdagi yangi daromad manbalari va ularning O'zbekistonga ta'siri

N	Daromad manbasi	Foyda ko'lami	O'zbekiston misollari	Milliy iqtisodiyotga ta'siri	Istiqboli
1	Elektron tijorat	Mahsulot va xizmatlarni tezkor sotish, xarajatlarni kamaytirish	Uzum Market, Asaxiy, Click.uz	Kichik va o'rta biznesni rivojlantirish, ichki bozorni kengaytirish	Global onlayn bozorlarga chiqish imkoniyati
2	Raqamli kontent iqtisodiyoti	Kontent yaratish orqali reklama va homiylik daromadi	YouTube, TikTok, Instagram	Yoshlar va ijodkorlar uchun daromad manbai, innovatsion ish o'rinlari	Ijtimoiy platformalarda brend va biznes rivojlanishi

№	Daromad manbasi	Foyda ko'lam	O'zbekiston misollari	Milliy iqtisodiyotga ta'siri	Istiqboli
3	Frilans bozori	Masofadan xizmat ko'rsatish, xalqaro bozor orqali daromad olish	Upwork, Fiverr orqali dasturchi va dizaynerlar	Mustaqil ish imkoniyati, malakali kadrlarni global bozorga chiqarish	Frilans platformalari orqali milliy ekspertiza oshishi
4	Kriptovalyutalar va blokcheyn	Moliyaviy operatsiyalarni tez va xavfsiz bajarish	Bitcoin, Ethereum tranzaksiyalari	Xalqaro pul o'tkazmalari, moliyaviy tranzaksiyalarni shaffof qilish	Kriptoalyuta va fintech ekotizimi rivojlanishi
5	Sun'iy intellekt va avtomatlashtirilgan xizmatlar	Ma'lumot tahlili, chat-botlar, jarayonlarni avtomatlashtirish	AI dasturlari, onlayn xizmat platformalari	Ish samaradorligini oshirish, xizmat sifatini yaxshilash	Innovatsion biznes modellarini yaratish va eksport qilish

Xulosa va takliflar. Har bir davr o'z imkoniyatlarini taqdim etadi. Men uchun raqamli iqtisodiyot — bu faqat texnologiya emas, bu — erkinlik, imkoniyat va ijodkorlik demakdir.

Men o'zim bu o'zgarishlarni har kuni his etaman: odamlar ishga borish uchun yo'lga chiqmay qo'ydi (ya'ni onlayn taxi) degan narsa chiqdi, do'konlar o'rnini onlayn savdo egalladi, oddiy telefonlar esa biznes yuritish vositasiga aylandi. Mana shunday sharoitda daromad topish yo'llari ham yangilandi.

Endi nafaqat banklar yoki yirik kompaniyalar, balki oddiy odamlar — o'z uyi, hatto yotoqxonasida o'tirgan holda — millionlab insonlarga xizmat ko'rsatishi mumkin. Raqamli iqtisodiyotda yangi daromad manbalari bizni faqat moddiy tomondan emas, balki tafakkurimizni ham boyitmoqda.

Endi daromad — faqat mehnat mahsuli emas, balki bilim, kreativlik va texnologiyalarni bilish orqali ham daromad ishlasa bo'ladi. Men ishonamanki kelajakda muvaffaqiyatli bo'lishni istagan har bir inson raqamli iqtisodiyotni bilishi, uni o'rganishi va imkoniyatlarini qadrlashi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Karimov, I.A. Yuksak ma'naviyat — yengilmas kuch. — Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Mirziyoyev, Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. — Toshkent: O'zbekiston, 2021.
3. Islomov, B., va Xo'jayev, N. Raqamli iqtisodiyot asoslari. — Toshkent: Iqtisod-Moliya, 2020.
4. To'xtayev, A. Axborot texnologiyalari va raqamli iqtisodiyot. — Toshkent: Innovatsiya, 2022.
5. Abdurahmonov, Q.X. Iqtisodiyot nazariyasi. — Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2019.

6. Xudoyberdiyev, M. O'zbekiston iqtisodiyotida raqamli transformatsiya jarayonlari. — Toshkent: TDIU nashriyoti, 2023.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti qarori. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash to'g'risida PQ-6079-sonli qaror. — Toshkent, 2020.
8. Jalolov, J. Elektron tijorat va raqamli moliya tizimi. — Toshkent: Iqtisodiyot va ta'lim, 2022.
9. Mamatqulov, S. Blokcheyn texnologiyasi va uning iqtisodiyotdagi o'rni. — Toshkent: Innovatsiya, 2023.
10. O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va moliya vazirligi ma'lumotlari. — 2024-yilgi hisobot
11. Ziyodullaev, N., & Ziyodullaeva, M. (2023). FINANCIAL LITERACY, INTERRELATIONSHIP OF POPULATION INCOME AND EXPENDITURE. Science and innovation, 2(B12), 881-887.
12. Urazbekovna, T. K. (2024). ROLE OF PUBLIC POLICY IN CHANGES IN POPULATION INCOME. Новости образования: исследование в XXI веке, 2(22), 316-321.